

MARIËNBURG

2023 • MEI

JAAR 40 • 02

MAGAZINE

VAN EN VOOR KRITISCH KATHOLIEKEN

WAAROM WE HERDENKEN

GROEIEN IN DE KRIMP

MUZIEK MAKEN IN DE KERK

DE IDENTITEIT VAN MARIA

COL OF ON

MARIËNBURG MAGAZINE VAN
EN VOOR KRITISCH KATHOLIEKEN
IS EEN UITGAVE VAN MARIËNBURG,
VERENIGING VAN KRITISCH
KATHOLIEKEN, EN VERSCHIJNT
VIJF MAAL PER JAAR. OVERNAME
VAN ARTIKELEN IS TOEGESTAAN NA
OVERLEG MET DE REDACTIE.

© 2023 MARIËNBURG
ISSN1878-8734

WEBSITE

www.marienburgvereniging.nl

REDACTIE

Eindredacteur: Arthur van Tongeren

Redacteurs:

Henk Baars

Tom van den Beld

Michel Besnard

Riet Bos

Erik Jurgens

Gerard Swüste

REDACTIE-SECRETARIAAT

redactie@marienburgvereniging.nl

VORMGEVING

Echthetty, Schijndel

DRUK

Rekafa drukkers, Venlo

LIDMAATSCHAP / ABONNEMENT

Lidmaatschap van Mariënburg inclusief
abonnement op Mariënburg Magazine:

€ 35,- per jaar.

Abonnement zonder lidmaatschap:

€ 25,- per jaar.

Proefabonnement: 3 nr's voor € 15,-

Losse nummers: € 5,-

Aanmelden bij het secretariaat of via de
website.

IBAN: NL77 RABO 0329 9215 68

BIC-code: NLRABO2U

Mariënburg is ANBI erkend.

BESTUUR MARIËNBURG

Harrie van den Akker, voorzitter,
06-48590171

Riet Bos, penningmeester, 06-43928591

Nicole Buijtendijk, secretaris, 030-2751989

Walther Burgering, lid, 06-2956 2865

Henk Peters, lid, 06-4296 1868

bestuur@marienburgvereniging.nl

SECRETARIAAT

Het Fort 29

5581 AB Waalre

040-8442967

secretariaat@marienburgvereniging.nl

04

Geweldig om een volle kerk
aan het zingen te krijgen

GERARD SWÜSTE

08

Op weg met Augustinus

ANNEMIEKE PACILLY

10

Herdenken

EDMOND WELLENSTEIN

14

Van KUN naar RUN

TOM VAN DEN BELD

16

Groeien in de krimp?

AD DE GRUIJTER

20

“Door Maria naar Jezus”

FRED VAN IERSEL

EN VERDER...

07 In Memoriam Huub Oosterhuis

09 COLUMN ERIK JURGENS | Antakya / Antiochië

13 Hier vertrok de trein

15 Mariënburg 40 jaar

19 Aansporing tot opstand in het aartsbisdom!

23 POËZIE | Mijn naam

24 TEN SLOTTE | Tom van den Beld |

Gelukkig zijn zij die verdriet hebben

STEEDS MAAR OPSTAAN

Het is pas weer Pasen geweest: het feest van de Opstanding van onze Opstandeling Jezus van Nazaret met daarin de heimelijk opdracht om zelf ook op te staan. Dat is behoorlijk in de mode geraakt: gedupeerde ouders, Groningers, boeren en burgers staan op en keren vlaggen om. Het is alsof ieder voor zijn hachje opkomt, gelijk wil krijgen, gehoord, gecompenseerd wil worden. Anderen willen onze aarde redden, claimen urgentie, want zien het ijs smelten en het klimaat ontsporen. We hebben steeds meer moeite om hoge winsten van bedrijven te accepteren nu zo veel gewone mensen moeite hebben met hun huishoudboekje. Opstand alom.

Toch is dat niet de moraal van Pasen. Want met Pasen gaat het niet om onszelf, maar om respect voor elkaar, om te accepteren hoe de ander anders is, om compassie met wiens wieg op een minder fortuinlijke plek stond, om de geringsten van onze broeders en zusters. Elk jaar is het opnieuw Pasen. Omdat het elk jaar toch weer niet lukt om vluchtelingen fatsoenlijk op te vangen. Omdat elk jaar de armoede toeneemt. Het gaat om de ziel van onze samenleving, om omzien naar elkaar, of – om Oosterhuis te citeren – “iemand voor iemand zijn misschien en het verschil maken, toch”.

Op Eerste Paasdag is Huub Oosterhuis overleden. Ik was bij zijn uitvaart en afscheidsviering in een afgeladen Westerkerk. Hij was de uitgesproken exponent en leidsman van vernieuwingszwanger katholiek Nederland. Oosterhuis was een Opstandeling die gerechtigheid wilde, verlossing van het Kerklatijn, een einde aan het celibaat. Een dichter die oude woorden vrij hertaalde maar toch in een traditie stond. Wij zongen ‘In Paradisum’ bij zijn uitgeleide.

Is de les van Pasen niet, elk jaar opnieuw, dat wij ook Opstandelingen moeten zijn – of worden? Zou dat niet in onze genen moeten zitten? Moeten wij dus niet in Opstand komen als, vooral vanwege een priestertekort, kerken gesloten worden en woord- en communiediensten in de ban gedaan? Wat hebben wij aan Schriftgeleerde bisschoppen die ons beperken in het gedenken van onze Gids en Leidsman? Want waar twee of drie in Zijn Naam bijeen zijn, is Hij in ons midden, opdat wij “vol hoop meewerken aan een nieuwe wereld waar brood en recht en waardigheid en liefde is voor al wat leeft”.

TEKST **HARRIE VAN
DEN AKKER**
BEELD **STOCK**

TER- ZIJ- DE

HET EERSTVOLGENDE NUMMER
VERSCHIJNT MEDIO JULI 2023.
BIJDRAGEN UITERLIJK 4 JUNI AAN
HET REDACTIE-ADRES.

In gesprek met Arjan van Baest

Geweldig om een volle kerk aan het zingen te krijgen

“Altijd ben ik met muziek bezig geweest. Maar muziek maken in de kerk, dat is bijzonder. Als je eenmaal in de kerk muziek hebt gemaakt, dan kom je daar nooit meer van af. Het is geweldig om daar een groep mensen aan het zingen te krijgen. Je brengt mensen met elkaar in verbinding. Dat kan bij uitstek met muziek in de kerk.”

Arjan van Baest (1969), componist en dirigent. Dirigent van het koor in de Amsterdamse Dominicus, van het koor Cantiqua Concert in Tilburg en het 's-Hertogenbosch Vocaal Ensemble. In de Stichting 'Muziek Nu' biedt hij een platform voor de ontwikkeling en uitvoering van nieuwe muziek. Een leven vol muziek. En het is nooit anders geweest.

“Ik weet nog dat ik een kleine speelgoed-vleugel had gekregen en ontzettend moest huilen omdat ik die niet mee mocht nemen naar de kleuterschool. Of later. Ik kreeg met Sinterklaas een orgeltje; vriendjes belden aan met de vraag of ik buiten kwam spelen, maar ik zei 'nee' omdat ik orgel moest spelen. Toen ik met mijn ouders naar de gezinsdienst in Tilburg-Noord ging, wilde ik alleen maar helemaal vooraan zitten, naast het orgel. En toen ik twaalf jaar was, kwam ik zelf achter het orgel te zitten, eerst als invaller, later ook voor vast. Ik heb gezongen in het kinderkoor, orgel gespeeld. Later ging ik muziek

Michelle Peeters, DeuxBleus Fotografie

*Mensen met elkaar in verbinding brengen,
dat kan bij uitstek met muziek in de kerk*

schrijven, gewoon op bestelling. De voorganger gaf aan dat hij wel graag een lied zou hebben dat paste bij die-en-die lezing of overweging. En dan schreef Arthur van Tongeren een tekst en ik schreef de muziek. Er was veel ruimte voor creativiteit, voor nieuwe ideeën. En ik vond dat heerlijk. Als ik dus zo terugkijk, dan denk ik: het is niet de vraag hoe ik in contact gekomen ben met de muziek, maar eerder: hoe de muziek mij steeds heeft gezocht en gevonden.”

Liturgische muziek brengt alle aanwezigen bij elkaar, vormt een vierende gemeenschap

“Servaas Bellemakers en Harrie Wouters waren in Tilburg mijn leermeesters. De teksten die ze schreven, maar ook hun visie op liturgie. Ik merkte dat pas goed toen ik vanuit mijn werk in de Studentenkerk van Tilburg dirigent werd van een klassiek kerkkoor. Ik kwam daar terecht omdat mijn orgeldocent daar organist was. Daar zongen we alleen maar Latijn, missen van Mozart en zo. Die klassieke missen nemen behoorlijk veel tijd in beslag in een viering. Het is alsof de viering zelf ondergesneeuwd raakt door de muziek. Ik vroeg me af: waar ben ik mee bezig? Is dit niet gewoon concertmuziek in de kerk? Toen ben ik daar begonnen met Nederlandstalige muziek en met samenzang. En het werd me duidelijk wat de meerwaarde is van volkszang: als een volle kerk zingt, dan zindert dat, het krijgt allemaal klank en vleugels, het is een feest, het is wat-je-noemt een viering.”

Eigene van liturgische muziek

“Ik heb in die tijd ervaren dat er een onderscheid is tussen kerkmuziek en liturgische muziek. Ik versta onder kerkmuziek: alles wat je kunt spelen en zingen tijdens een viering. Zo even tussendoor. Zoals we in de Dominicus tijdens het uitdelen van brood en wijn in de kerstviering wat liederen van Rutter zingen. Dat is mooi, dat past in de sfeer, maar het is geen liturgische muziek. Liturgische muziek geeft de viering en de rituelen vorm, ze draagt de viering, zeker als mensen kunnen meezingen. Liturgische muziek brengt alle aanwezigen bij elkaar, vormt een vierende gemeenschap. Nu is dat onderscheid tussen kerkmuziek en liturgische muziek ook wel enigszins betrekkelijk. Dat heb ik ervaren bij de reeks Bachcantates in Tilburg. Prachtige muziek, maar dat

niet alleen: als je de teksten van die cantates goed gaat bekijken, dan kun je gerust zeggen dat het zingen van die cantates een soort van schaduw-liturgie is: een geheel van schriftlezing, duiding en reactie. Dus ik denk: in de Dominicus kan ik best wel een keer een Bachcantate zingen. Dat hebben we ook al een paar keer gedaan, steeds goed ingebed in de viering. Maar de Krönungsmesse van Mozart? Nee, die zeker niet!”

Liederen voor de viering

“Liederen uitzoeken voor een viering is nog niet zo eenvoudig. Het komt voor dat een dirigent vlak voor het begin van een viering met een blaadje komt, waarop staat welke liederen er gezongen gaan worden. Daar staan dan bijvoorbeeld liedjes op die het koor net heeft ingestudeerd, of die het koor graag zingt. Die keuze staat helemaal los van de lezingen en de overweging: de liederen zijn een soort tussendoortje, even geen gesproken woord. Als het goed is past een lied in de stroom van de viering. Dat je bij een openingslied voelt dat je samen aan iets gaat beginnen, dat je een lezing of een overweging beaamt met een lied. Dan voel je dat zo'n viering echt een geheel is en dat je moeiteloos je concentratie kunt vasthouden. Maar dat vraagt wel iets: de voorganger moet zicht hebben op de liederen die het koor kan zingen en het koor moet weten dat het in de eerste plaats in de viering niet gaat om een muzikale prestatie, maar om dienstbaar te zijn aan de liturgie: je bent voorganger in de zang, je moet de zang aanvuren, gemeentezang ondersteunen, soms voluit laten klinken met meerstemmige tegenzang.”

Eigentijds

“En wat voor muziek componeer je voor de liturgie? Het begint altijd door aan te sluiten bij bekende muziek. Maarten Luther deed dat in de zestiende eeuw al: teksten schrijven op bestaande, bekende melodieën. En Huub Oosterhuis deed aanvankelijk precies zo. Zijn eerste teksten schreef hij op ‘O Heiland opent wijd de poort’ en ‘Wilt heden nu treden’ of op bekende volksmuziek. Bernard Huijbers maakte daar iets nieuws van, door er een meerstemmige zetting aan toe te voegen. Zo ontstaat liturgische muziek. In dat spoor zijn Tom Löwenthal en Thom Jansen op hun eigen wijze verdergegaan en ikzelf ook. Steeds met de vraag: hoe keer ik terug naar dat basisprincipe van Bernard Huijbers? Hoe maak ik gebruik van bekende muziek en hoe geef ik daar nieuwe inhoud aan? En ook: hoe maak je muziek die niet te ingewikkeld is? Huijbers noemt dat ‘modulaire volksmuziek’. Bernard Huijbers zei altijd dat hij zijn muziek had ‘gejat’, niet omdat hij zelf geen ideeën had, maar om iets aan te bieden dat door iedereen kan worden meegezongen en meebeleefd. Dus iedere periode moet op zoek gaan naar de muziek die dan passend is. Je moet niet de oude, bekende liederen weggooien, maar wel ook nieuwe stappen zetten. Iedere tijd is anders. En al zitten mensen al ik-weet-niet-hoeveel-jaren in de kerk, ook zij zijn in de loop van de jaren veranderd. Dus met liturgische muziek is het steeds de vraag: hoe leg ik een band met het heden? En dat geldt volgens mij niet alleen voor de muziek, maar ook voor de taal. Als gemeente moet je weten dat liturgie van doen heeft met wat er buiten het kerkgebouw gebeurt.”

In het boek *Een bruisend vat vol geest en leven* (Berne Media, 2022), uitgebracht bij gelegenheid van de 100e geboortedag van Bernard Huijbers, zegt Arjan het zo: “Componisten van nu hoeven niet in de stijl van Bernard Huijbers muziek te schrijven, maar wel vanuit zijn uitgangspunten: het volk zingt, het koor ondersteunt en maakt het mooi(er), verluchtigt soms even; streef naar eenvoud – geen grote intervallen, geen rare sprongen; sluit aan bij ‘volksmuziek’, zodanig dat het stuk zichzelf instudeert en repeteert.”

De eenvoud zoeken

“Jongeren, als ze al naar een viering komen, brengen hun eigen wereld mee en die moet aandacht krijgen. Dat is niet zo gemakkelijk, want het moet ook

Niets is moeilijker dan eenvoudige muziek schrijven!

herkenbaar en invoelbaar blijven voor de trouwe bezoekers. Maar een orgeldocent op het conservatorium zei altijd: ‘Je preekt toch ook niet in de taal van een eeuw geleden!’ En zo moet de muziek ook aansluiten bij de tijdgeest. Huijbers ‘jatte’ in zijn tijd wel eens iets van de Beatles, maar dat zou hij in deze tijd zeker niet doen. Aansluiten bij het tijdgevoel. Mijn inspiratie? Harry Bannink, musicals, klassieke muziek, popmuziek.”

“Componeren is leuk. Maar ik wil niet schrijven om het geschreven te hebben. Het moet klinken. Dat is het grote voordeel bij het componeren van liturgische muziek. Het klinkt in de kerk. En dan maar steeds opnieuw iets zien te schrijven dat goed valt.”

“Eigenlijk past alle muziek in mijn pakket. Samen met Evert van Merode, de huidige organist/pianist in de Dominicus, gaven we vroeger in de Maranathakerk in Tilburg kleine concertjes. Van alles wat: eigen composities, improvisaties, oude muziek. Dat heeft in 2009 vorm gekregen in MUZIEK NU: allerlei projecten: een jaarlijks kerstconcert in Tilburg, een podium om muziek te schrijven en uit te voeren, bijvoorbeeld koormuziek voor amateurs, vierstemmig, maar dan niet per stem nog een onderverdeling, leuk om te horen, uitdagend om in te studeren. En ik kan je verzekeren: niets is moeilijker dan eenvoudige muziek schrijven!” ●

*Moge jij in lichtblauw grijze verte zijn
of in stralend gouden stilte van aanschouwen.
Moge jij zo licht als een bladje op het water zijn.
Moge jij nu lichtdoorschenen zijn.*

Huub Oosterhuis

In Memoriam Huub Oosterhuis

1 november 1933 – 9 april 2023

Op eerste Paasdag 2023 overleed Huub Oosterhuis. Een zeer groot verlies voor velen betrokken bij kerk en basisbeweging, cultuur, dichtkunst en muziek. Oosterhuis was een reus onder de liedtekst-kunstenaars vanaf het begin van de jaren zestig. De diepte van zijn religieuze beweging en geloof en de ongelofelijk creatieve expressie daarvan, raakte mensen tot in het hart. Een gestage stroom van gedichten, liedteksten en geschriften kwam van zijn hand.

Zijn voorgangerschap in het zoeken naar en uitdrukking geven aan steeds veranderend geloof en theologie was verbluffend te noemen. Waar theologie meestal in een beperkte kring moderne inzichten rond leven en geloof aan de orde stelt, was Huub Oosterhuis in staat hier poëzie van te maken die ook gezongen kon worden. Hij verzamelde getalenteerde mensen om zich heen, die op een enorm creatieve wijze een liedcultuur schiepen die grote verbreiding kent in Nederland, maar met name ook in Vlaanderen en Duitsland.

Maatschappelijk had hij een diepgevoelde solidaire opstelling ten opzichte van ongerechtigheid hier en in de wereld. Bij een interview dat ik een aantal jaren geleden van hem afnam vertrouwde hij mij toe dat hij de periode dat hij vanuit de Amsterdamse Studenten Ecclesia het huis aan de Herengracht ontwikkelde, vol van politiek engagement en kunst, de mooiste periode in zijn leven vond. Dat was bij uitstek óók Huub Oosterhuis. Daar waar politiek en solidair engagement, natuurbeleving en taal elkaar raakten was hij op zijn best.

Hij was ook een icoon van de worsteling van met name katholieken met hun kerk. De vele moeilijkheden die hij en velen met hem ondervonden met de uitvoering van zijn liedteksten is spreekwoordelijk. Het hoogtepunt vormde misschien wel het conflict met de Acht Mei Beweging over teksten van tafelgebeden die niet conform de voorgeschreven regels waren. De veranderde geloofsbeleving en statische dogmatiek botsten en botsen hier heftig op elkaar. Het is een inhoudelijke en maatschappelijke botsing die nog steeds niet afgelopen is. Op lokale schaal speelden en spelen die conflicten zich nog steeds af.

Maar ook Huub Oosterhuis keek dikwijls met spijt om naar een RK kerk die in Nederland voortdurend niet in staat blijkt om het engagement met wereld en nieuwe geloofsbeweging tot stand te brengen. Het is de enorme verdienste van Huub Oosterhuis, geloof en wereld in weergaloze expressie bij elkaar te houden. Een expressie die is doorgegeven aan andere liedkunstenaars. Zo worden de liederen van het Nieuw Liedfonds al een tijd gezongen in onder meer onze Haagse Dominicus.

De aangeboorde bron vindt navolging. De dode zal leven, nu leven.

Henk Baars, Tweede Paasdag 2023

OP WEG MET AUGUSTINUS

over de Augustijnse Lekenbeweging

Van losse Augustijnse lekgroepen naar een Augustijnse Lekenbeweging

Augustijnen hebben op velerlei gebied altijd al samenwerking met leken gezocht, in een sfeer van vriendschap. In 1991 werd daarom in Rome opnieuw de discussie gestart om een structuur op te zetten voor deze lekenparticipatie. Rond de diverse conventen waren namelijk al lekgroepen aan het ontstaan. De motivatie van deze leken was heel divers: van interesse voor de spiritualiteit van Augustinus, tot waardering voor de vriendschappelijke betrekkingen met de religieuzen. Maar gezien deze diversiteit moesten de groepen eerst wat meer naar elkaar toegroeien om tot een Augustijnse lekenbeweging te komen. Er kwam ook in Nederland een commissie om hieraan meer structuur te geven en ontmoetingen tussen de 4 plaatselijke lekgroepen te organiseren. Begin 20^e eeuw stemden de potentiële leden in met de oprichting van een landelijke lekenbeweging: de Vereniging Familia Augustiniana Nederland. Het is dus een betrekkelijk jonge lekenbeweging, die op dit moment 31 leden en 2 aspirantleden telt.

Wat raakt hen?

Naast religieuzen die volgens De Regel van Augustinus leven, laten ook leken zich graag inspireren door kerkvader Augustinus. Dit komt wellicht door zijn menselijke benadering om samen op weg te gaan naar God, de wijze waarop Augustinus invulling geeft aan het woord van God vanuit de Heilige Schrift, en de vertaalslag die hij hierbij maakt voor het leven van alledag.

In veel preken, maar zeker ook in zijn Regel – die hij in het jaar 397 schreef toen hij met clerici ging samenwonen in het bisschopshuis te Hippo – verwoordt Augustinus op welke wijze je met elkaar dient samen te leven om een goed christen te zijn. Voor Augustinus is het leven in gemeenschap een belangrijke pijler, waarbij de dragende kracht van

een gemeenschap de onderlinge liefde is; want daar waar liefde en vriendschap is, daar is God. Hij liet zich hierbij inspireren door de eerste christengemeente van Jeruzalem (Hand. 4, 32-35): “Leef allen één van ziel en één van hart samen, en eert in elkaar God.” Andere kernbegrippen die hij in de Regel heeft uitgewerkt zijn onder andere de onderlinge gelijkwaardigheid, het feit dat de een niet boven de ander staat en dat ieder krijgt wat hij nodig heeft.

Naast religieuzen, laten ook leken zich graag inspireren door kerkvader Augustinus

Dit gemeenschapsideaal is niet een exclusief kenmerk van de spiritualiteit van Augustinus, maar iedere orde leest de Schrift nu eenmaal vanuit een bepaald perspectief en legt op andere aspecten de nadruk. Omdat Augustinus bij zijn gemeenschapsideaal niet alleen de mooie, maar ook de moeilijke kanten ervan naar voren laat komen, heeft deze spiritualiteit in onze individualistische samenleving grote waarde en is zeker ook toepasbaar voor een niet-kloosterlijke setting in het dagelijkse leven, voor kerk en samenleving!

De Familia Augustiniana Nederland in 2023

De leden van de Familia Augustiniana Nederland willen vanuit de spiritualiteit van Augustinus hun leven vormgeven. De leden ondersteunen elkaar om zich de Augustijnse spiritualiteit eigen te maken. Door deze spirituele en sociale verrijking willen de leden het Augustijnse erfgoed beleven, bewaren en weer verder doorgeven.

Nieuwe leden krijgen een kennismakingsmap te leen met artikelen over Augustinus, zijn spiritualiteit en informatie over de (internationale) Orde van de Augustijnen. Verder zullen zij zoveel mogelijk de activiteiten van de regionale of plaatselijke groepen bijwonen en natuurlijk aanwezig zijn op de

halfjaarlijkse ontmoetingsdagen van de vereniging.

Als Familia Augustiniana Nederland willen we ook inspelen op de behoeften van het veld en mogelijkheden aanbieden om mensen, die geïnteresseerd zijn in Augustinus, meer van zijn spiritualiteit te weten te laten komen. Daarom kunnen voortaan ook niet-leden de ontmoetingsdagen van de Familia Augustiniana bijwonen om kennis te maken met deze Augustijnse lekenbeweging.

We realiseren ons dat er anno 2023 op veel plaatsen mensen zijn die bezig zijn met nadenken over het behoud en het doorgeven van christelijke waarden. Daarom denken wij dat de tijd rijp is om de samenwerking op te zoeken, om sámen te tonen wat ons bindt, met behoud van ieders eigen identiteit; met andere woorden: eenheid in verscheidenheid.

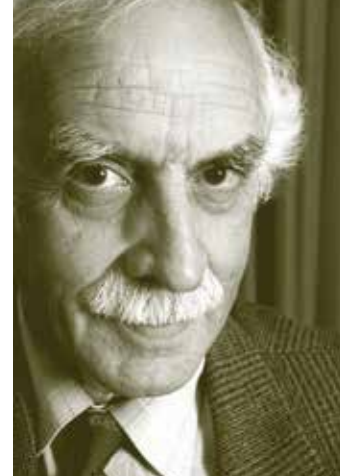
Voor verdere informatie over de vereniging, zie www.familiaaugustiniana.nl

Annemieke Pacilly is lid van de Familia Augustiniana Nederland •

Leden ondersteunen elkaar om zich de Augustijnse spiritualiteit eigen te maken

ERIK JURGENS

ANTAKYA / ANTIOCHIË

Antiochië: die stad speelt een grote rol in de Handelingen der Apostelen. Al in 300 vóór Christus gesticht, werd het een zeer grote stad – tot de aardbevingen van ca 526 na Chr., waardoor meer dan honderdduizend mensen omkwamen. Ja, toen al. Wij beleven nu de aardbeving in Antakya, de Turkse naam van een nog altijd grote stad. Door de gruwelen van die aardbeving, de vele slachtoffers in gebouwen die eenvoudig in elkaar zakten, is er begrijpelijk weinig aandacht voor de rijke geschiedenis van Antakya. Met name ook voor de rol van Antiochië bij het ontstaan van het christendom. In Antiochië werden de volgelingen van Paulus voor het eerst christenen genoemd. Dat is de Griekse vertaling van 'messianen', volgelingen van de Messias, van de gezalfde. Zalving was voor de Joden een teken van goddelijke uitverkiezing, vandaar. Het is vanuit Antiochië, deze eerste christengemeenschap, dat Paulus zijn hele missiewerk heeft verricht. Door heel het oostelijk deel van het Romeinse Rijk sticht hij christengemeenten. Dat was feitelijk een revolutie in het Jodendom. Want Paulus begon met zijn prediking telkens in de Joodse gemeenschappen, die in vele steden bestonden. En hij bekeerde velen in die gemeenschappen. Maar hij doopte vervolgens ook vele heidenen, zodat een heel nieuwe gemeenschap werd gevormd, die der christenen. Antiochië, welvarende stad op een knooppunt van handelswegen in Noord-Syrië, bleef daarin een grote rol vervullen, eeuwenlang. Er ontstonden drie patriarchaten, pausdommen eigenlijk: Antiochië, Alexandrië (Egypte) en Rome. Na de aardbeving van 526 verschoof de rol van Antiochië naar Constantinopel. Antiochië werd in 637 door de Arabieren veroverd. In 1098 'heroverden' de Kruisvaarders de stad tijdens de Eerste Kruistocht, en vormden er een staatje, tot 1268. Zo werd het christendom even teruggebracht naar Antiochië. Sinds 1516 behoort de stad tot Turkije. Antiochië speelde als patriarchaat een belangrijke rol in het vroege christendom. Voorbeelden: er bestonden twee belangrijke scholen van Bijbeloverleg. Antiochië benadrukte een letterlijke uitleg van de Schrift (zoals orthodoxe christenen deze eeuwenlang bleven uitdragen), terwijl Alexandrië de Schrift vrijzinniger begreep: als verhalen die niet letterlijk als waarheid moesten worden gezien, maar een strekking aangaven, een boodschap inhielden. Toen begrepen ze al dat de slang in Genesis niet echt tot Eva heeft gesproken. Daarentegen was Antiochië weer de bakermat van Nestorius (385-451). Die verkondigde dat Maria niet God gebaard heeft, maar alleen Jezus, de menselijke gestalte van de Zoon. Hij werd heftig bestreden door Cyrillus van Alexandrië. Die verkondigde de leer dat Maria echt de moeder van God was. Cyrillus kreeg gelijk in het Concilie van Efeze in 431. Het staat er nog steeds: "*credo in unum Deum... qui incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine* - Ik geloof in één God...die vlees is geworden uit de maagd Maria". Nestorius af door zijdeur. En het begin van een Maria-verering die grote proporties heeft gekregen, met name ook in onze middeleeuwen en daarna. De grondleggers van de Hervorming in de 16e eeuw vonden dat Rome van Maria een godin gemaakt had. Ik vrees dat ze gelijk hadden. De vernietigende aardbevingen van 526 zijn vergeten. Laten we nu, in 2023, Antakya niet vergeten.

COLU
MN.

HERDENKEN

In de maand mei herdenken we op 4 mei in Nederland in het bijzonder de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog, en vieren we op 5 mei dat wij leven in vrede en vrijheid, zoals ook de andere landen van de Europese Unie. Het is een van de grote verworvenheden van Europese samenwerking na de tweede Wereldoorlog, toen voormalige vijanden zich verenigden. Hoe anders is het aan de grens van de Europese Unie, in Oekraïne, waar een verschrikkelijke oorlog woedt met ontelbare slachtoffers en onnoemelijk menselijk leed. En ook in vele delen elders in de wereld waar oorlogen en bloedige conflicten woeden, die dagelijks via de media onze huiskamer binnenkomen. Deze oorlogen en dit geweld worden gevoed door een nietsontziende wapenwedloop tussen groot- (en klein-) machten. Hoe valt dit te rijmen met jaarlijks terugkerende herdenkingen van de verschrikkingen van oorlogen, in Nederland en elders? Zijn herdenkingen dan louter ritueel? Dat is niet zo, in ieder geval niet in Nederland.

Waarom herdenken we?

Waarom herdenken we eigenlijk? Wat beogen we daarmee?

De herdenkingen in ons land en elders, zijn eigenlijk altijd verbonden met de oorlogen die de twintigste eeuw teisterden. Voor Nederland is dat de Tweede Wereldoorlog. In veel landen om ons heen komt daar de Eerste Wereldoorlog nog bij. De essentie van die herdenkingen is het eren van de gevallen, militairen en burgers.

Ik was en ben gedurende een aantal jaren bestuurlijk nauw betrokken bij het Nationaal Monument Kamp Amersfoort (Leusden), het Nationaal Monument Oranjehotel (Den Haag/Scheveningen), en de Oorlogsgravenstichting.

Hierdoor ben ik me er extra van bewust geworden dat herdenken een heel belangrijk instrument is van bewustwording en bewustzijn van wat het betekent,

en wat het met zich meebrengt om in vrijheid en vrede te kunnen leven. Laat ik dit toelichten.

Samenleven in vrijheid en zonder conflicten is een werkwoord: *samen* leven. Elk individu heeft, als onderdeel van de samenleving, een eigen verantwoordelijkheid wat betreft respect voor de

medemens, en om conflicten, klein en groot, uit de weg te gaan. Conflicten leiden immers tot spanningen, in het ernstigste geval tot oorlogen. Het herdenken van oorlogen voedt de bewustwording en het bewustzijn van de prijs van vrede, en zo ook het verzet tegen elke vorm van discriminatie, haat, en vijandigheid jegens anderen in de samenleving.

*Herdenkingen zijn
verbonden met de
oorlogen die de
twintigste eeuw
teisterden*

Vier aspecten

Er zijn mijns inziens vier aspecten van herdenken, die hierbij een rol spelen.

Eerst en vooral de nagedachtenis aan en het eren van de slachtoffers van oorlogen, militairen en burgers, toen en nu. Dat geldt vanzelfsprekend ook de militairen die zich in vredesmissies hebben ingezet en die, in het uiterste geval, hun leven hebben gegeven. Dit aspect van herdenken geldt in het bijzonder de familie en nabestaanden van de oorlogsslachtoffers. Maar even belangrijk: een eerbetoon van de samenleving aan de slachtoffers – die hun leven hebben gegeven voor vrede en vrijheid – en nabestaanden. Dit aspect van herdenken maakt je bewust van de prijs van vrede.

Oorlogen kennen uiteindelijk enkel verliezers. Daarom is het belangrijk als voormalige slachtoffers en daders gezamenlijk kunnen herdenken en terugkijken, en lessen kunnen doorgeven aan toekomstige generaties. In de westerse wereld zijn de vijanden van weleer nu bondgenoten. Dit tweede aspect van herdenken heeft als doel verzoening, het gezamenlijk herdenken van een gemeenschappelijk oorlogsverleden, en zich gezamenlijk inzetten voor

vrede en vrijheid. Verzoenen is moeilijk; wonden helen niet snel, en soms niet. Maar verzoening is essentieel om niet te vervallen in oude conflicten. Het verzoeningsritueel na de beëindiging van de Apartheid in Zuid-Afrika, onder leiding van aartsbisschop Desmond Tutu, stelde de samenleving in staat de draad gezamenlijk weer op te pakken, met vallen en opstaan.

Herdenken: opnieuw nadenken over de eigen rol in de geschiedenis

In de derde plaats is er de educatieve rol van herdenken. De generatie oorlogsgetuigen van de Tweede Wereldoorlog is aan het verdwijnen. De generaties daarna hebben nooit te maken gehad met oorlog. Voor deze naoorlogse generaties moet herdenken derhalve zijn gericht op het leren óver (feitenkennis) en vooral het leren ván deze en andere oorlogen, het trekken van lessen uit dit verleden. Een toenemend aantal Nederlanders zijn voormalige vluchtelingen uit oorlogsgebieden elders in de wereld, die hier hun heil hebben gezocht om te kunnen leven in vrede en vrijheid. Zij weten als geen ander welk leed oorlog met zich meebrengt. Het educatieve aspect van herdenken moet bijdragen aan het zich continu bewust blijven van het belang van leven in vrijheid

en verdraagzaamheid, in een goed-functionerende democratie en rechtsstaat, en welk gedrag dat van de burger vraagt. Scholen en opleidingscentra hebben hierin een belangrijke rol en verantwoordelijkheid. Dit aspect van herdenken is een wezenlijk element van burgerschapsvorming.

Het vierde aspect, is herdenken in de zin van: opnieuw nadenken over de eigen rol in de geschiedenis. Dat vereist moed, en neemt tijd. Thans is dat actueel ten aanzien van het koloniale- en het slavernijverleden van Nederland. Eerder betrof dat het gedrag van de Nederlandse bevolking tijdens de Tweede Wereldoorlog. Dit aspect van herdenken is belangrijk, omdat het de mens bewust maakt van ethische dilemma's, en hoe daarmee om te gaan. Evenzeer is het belangrijk voor de cohesie in de Nederlandse samenleving als geheel. Daarmee wordt lering getrokken wat betreft respect voor de medemens, non-discriminatie, en verdraagzaamheid.

Continu herdenken

De eerste twee aspecten van herdenken, het als samenleving herdenken en eren van oorlogsslachtoffers, is een collectief gebeuren en vindt plaats op een vast moment in het jaar – zoals de nationale herdenking op 4 mei en de Nationale Indiëherdenking op 15 augustus. Herdenken als instrument van bewustwording/bewustzijn is echter een continu proces, althans dat zou het volgens mij moeten zijn. De oorlogsmusea en de herinneringscentra in Nederland, met hun geschiedenis (*lieu de memoire*), en met hun educatieve en museale functie, zijn hierop gericht. Het gehele jaar door kunnen belangstellenden uit binnen- en buitenland, maar ook scholieren uit het primair en secundair onderwijs en leerlingen van andere opleidingscentra, deze musea en herinneringscentra bezoeken, die elk hun eigen accent aanbrengen in het brede spectrum van herdenken.

Het 'landschap' van herdenken in Nederland is aan het veranderen, en dat moet ook. Zowel om aansluiting te vinden bij de naoorlogse generaties, alsook vanwege het zich voortdurend bewust zijn van de verbinding tussen de oorlog van toen en de realiteit nu. Dit veranderende landschap van herdenken brengt met zich mee dat een andere vorm en taal moeten worden gevonden, waarbij de verschillende aspecten van herdenken een plaats krijgen. De essentie van

herdenken is hier 'het in gesprek gaan met het verleden in relatie tot het heden, ten behoeve van de toekomst'. Het onderwijs kan bij uitstek inhoud geven aan de taal en vorm van herdenken, door de diverse aspecten van herdenken onderdeel te laten zijn van het onderwijsprogramma in het primaire en secundaire onderwijs (burgerschapsvorming). Alle oorlogsmusea en herinneringscentra hebben nauwe banden met scholen en ondersteunen het onderwijs met bezoeken van schoolklassen aan hun instelling, waarbij de 'taal' en de vorm van het oorlogsverhaal worden afgestemd op het schoolonderwijs.

'Het in gesprek gaan met het verleden in relatie tot het heden, ten behoeve van de toekomst'

Nationaal Monument Oranjehotel

Een nieuwe loot aan de stam van herinneringscentra en oorlogsmusea is het Nationaal Monument Oranjehotel in Scheveningen. 'Oranjehotel' is de geuzennaam van de cellenbarakken waar gedurende de Tweede Wereldoorlog circa 25.000 Nederlanders gevangen hebben gezeten. Deze waren tot 2009 in gebruik als onderdeel van de Scheveningse strafgevangenis, en zijn in september 2019 geopend als herinneringscentrum. In 2021 is het Nationaal Monument Oranjehotel (inmiddels geregistreerd als museum) aangemerkt als Rijks Cultureel Erfgoed, tezamen met de Waalsdorper Vlakte, waar honderden gevangen door de bezetter zijn gefusilleerd. Bezoekers uit binnen- en buitenland, en schoolklassen, krijgen – met behulp van een audiotour in vier talen – een indringend beeld van bezet Nederland, gevangenschap en terreur, het lot van de gevangenen en het gedrag van de daders. Dit alles ondersteund door voorwerpen uit de bezettingstijd en uit de gevangenschap, en interviews met (en nagelaten berichten van) oud-gevangenen.

De verbinding van deze geschiedenis van het Oranjehotel met het heden, is het onder ogen brengen van het belang van een goed-functionerende democratie en rechtsstaat, en wat dat van de burger vraagt.

De jaarlijkse herdenking, eind september, staat in het teken van het eren van de slachtoffers, met een stille tocht langs een in originele staat bewaarde 'dodencel'. Jongeren van adoptieschool Het Maris College hebben een actieve rol bij de herdenking, en geven in hun eigen bewoordingen uiting aan de lessen die uit die zwarte periode kunnen worden geleerd. Door het wegvallen van directe ooggetuigen van de verschrikkingen van toen, richt de herdenking zich vooral ook op de jonge generaties en op de betekenis die het voor hen heeft. Zo wordt herdenken: opnieuw-denken en nadenken.

Met de komst van het herinneringscentrum Oranjehotel is er ook in Den Haag een vaste plek waar het hele jaar door kan worden herdacht, in de zin van opnieuw denken en nadenken over de lessen van de Tweede Wereldoorlog voor het hier en nu. Het monument Oranjehotel hanteert verhalen van oud-gevangenen om de geschiedenis concreet te maken voor jongeren. Ook wordt gebruik gemaakt van de authentieke cellen om jongeren bewust te maken van wat het betekent wanneer men door gevangenschap wordt beroofd van zijn vrijheid. Anders gezegd: wat het betekent om in vrijheid te leven.

Zowel bij de jaarlijkse herdenking als in zijn rol om continu nadenken te stimuleren over de betekenis van de lessen uit het verleden voor de huidige samenleving, hanteert het Oranjehotel moderne vormen voor het bereiken van en communiceren met vooral de jongere generaties. Ook het gebruik van media is niet meer weg te denken, om niet alleen regionaal, maar vooral ook landelijk van betekenis te zijn.

Den Haag is de internationale stad van recht en vrede, met het Vredespaleis, het Internationaal Gerechtshof en het Strafhof, en vele andere internationale juridische instellingen. Die worden bezocht door vele buitenlandse toeristen, die inmiddels het Oranjehotel ook weten te vinden.

Tot slot

Wij leven in vrede en vrijheid, maar de samenleving staat onder spanning, en aan de grenzen van Europa woedt een verschrikkelijke oorlog. Vrijheid en vrede zijn broos, en niet vanzelfsprekend. Meer dan ooit is herdenken, in de ruimste zin des woords, onmisbaar om de mens bewust te maken, en te houden, van wat er nodig is om in vrede en vrijheid te kunnen blijven samenleven. ●

Over nut en zin van blijven(d) herdenken schreef de Nederlandse zanger Stef Bos het indringende lied *Hier vertrok de trein*.

HIER VERTROK DE TREIN

Hier vertrok de trein
Hier op dit perron
Hier stonden de mensen
Met angst in hun ogen
Voor de reis begon

Een man met een vrouw
Een vrouw met een kind
Een kind met een toekomst
Mensen
Als dieren opgejaagd

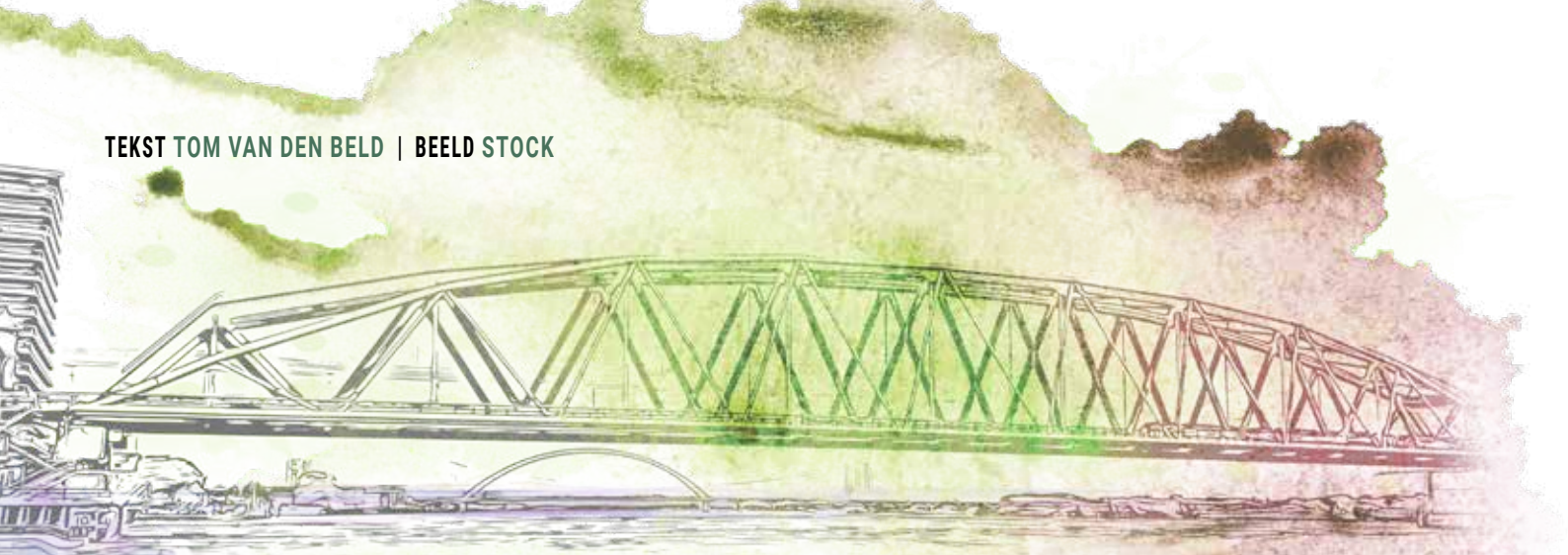
Daar was het oosten
Daar gingen ze heen
Verder dan een trein kan reizen
Naar de hemel
Door de hel

Hier was het leven
Daar was de dood
Voor elke bastaard en zigeuner
Voor elke homoseksuel
Elke Jood

En ik kan het niet begrijpen
M'n hoofd kan er niet bij
Ik kan het niet begrijpen
M'n hoofd kan er niet bij

Er is teveel over geschreven
En het is natuurlijk veel te lang geleden
Dus we mogen het, we mogen het vergeten
Maar als we het vergeten
Begint het weer opnieuw.

(van de cd: Stef Bos - *Is dit nu later*)

Van KUN NAAR RUN

Is de Universiteit van Nijmegen nog katholiek?

Het is aannemelijk dat er zich onder de lezers van dit Magazine een aanzienlijk aantal *alumni* bevindt van de universiteit van Nijmegen. Zij zullen ongetwijfeld gehoord dan wel gelezen hebben, dat de Nederlandse bisschoppen onlangs bij hun werkbezoek in Rome te horen hebben gekregen, dat het Vaticaan deze universiteit nog steeds als katholiek ziet. Dit ondanks het feit dat de Nederlandse bisschoppen met ingang van 2021 het predicaat katholiek aan de universiteit hebben ontnomen. Hoe heeft de universiteit daarop gereageerd en wat is het antwoord van het Nederlands episcopaat op deze ontwikkeling? De afdeling Communicatie van de Radboud Universiteit was zo vriendelijk de redactie van ons Magazine daarover enige informatie toe te sturen, waarvan voor dit artikel dankbaar gebruik is gemaakt en die voor geïnteresseerden is terug te lezen in het decenbernummer 2022 van het *Radboud Magazine*.

Laten we even precies nagaan wat er gebeurd is. De Radboud Universiteit en het Radboud Universitair Medisch Centrum vielen tot 1 januari 2021 onder de overkoepelende Stichting Katholieke Universiteit (SKU). Al vanaf de roerige jaren zestig en zeventig staat de katholieke identiteit van de Nijmeegse universiteit onder druk. Kunnen in deze geseclariseerde tijden wetenschap en katholieke leerstellingen nog wel samengaan? Steeds vaker waren met name

medisch-ethische opvattingen aanleiding tot verschil van inzicht tussen de leiding van de Nederlandse katholieke kerk en de Nijmeegse medische faculteit. Daarnaast waren zij het ook meerdere malen oneens over bestuurlijke benoemingen waarbij de bisschoppen instemmingsrecht hadden. Deze controverses waren mede aanleiding voor het bestuur van de SKU om te besluiten deze te splitsen in twee afzonderlijke stichtingen, met voor beide een eigen Raad van Toezicht waarvan één lid zou kunnen worden benoemd met instemming van de bisschoppen. Deze konden hiermee niet akkoord gaan en trokken het predicaat 'katholiek' voor de universitaire stichtingen in. Onlangs kregen ze echter van 'Rome' te horen dat wat haar betreft het predicaat katholiek nog steeds geldig is.

De bisschoppen trokken het predicaat 'katholiek' voor de universitaire stichtingen in

Wat is op dit moment de stand van zaken? De nu ontstane situatie is onduidelijk en noch het bestuur van de universiteit noch het bisschoppencollege heeft daar vrede mee. Het bestuur heeft daarom een dubbel initiatief genomen. Er is een gesprek op gang gebracht met de bisschoppen over de verhouding tussen

universiteit en episcopaat, en er is een interne dialoog gestart waarin bestuur, medewerkers en studenten samen met een externe organisatie nadenken over wetenschap en (katholieke) levensbeschouwing in universitair verband. Anders gezegd: wat betekent het een katholieke universiteit te zijn in deze (geseculariseerde) wereld? Wat moet de universiteit doen: rekening houden met de katholieke leerstellingen (zoals eerder Joseph Ratzinger propageerde) of zich openstellen voor de seculariserende samenleving? Daarover wil de universiteit zich bezinnen in het licht van haar eeuwfeest dat dit jaar wordt gevierd. Er is zelfs een begin gemaakt met de oprichting van een 'Laudato Si' – instituut' voor onderzoek naar duurzaamheidsvraagstukken. Letterlijk zegt de universiteit: "In de geest van de encycliek van paus Franciscus kiest Nijmegen voor een focus op integrale ecologie, lees: de benadering van de klimaatcrisis als een samenhangend probleem met fysiologische, sociale, economische én politieke aspecten." De benoemingsprocedure van een bijzonder hoogleraar hiervoor is in gang gezet.

De gesprekken met de bisschoppen hebben, zo zegt het bestuur, een positief verloop. In hoeverre de bisschoppen één stem laten horen, is niet helemaal duidelijk. Kardinaal Eijk heeft laten weten dat de bisschoppen de Radboud al vanaf haar oprichting als een katholieke universiteit zien, en dat 'Rome' daarin ook het laatste woord heeft. Hoe de aartsbisschop inhoudelijk over een en ander denkt, is niet duidelijk. De Bossche bisschop De Korte vindt in ieder geval dat kerk en universiteit een sterke band moeten behouden. Hij zegt letterlijk: "Ik hoop dat we elkaar – als gelovigen en wetenschappers – wederzijds kunnen inspireren. Ik zie het katholicisme vooral als spirituele kracht, het biedt bezieling, het helpt om vol te houden. De waarden die je daaruit meeneemt, bepalen de keuzes die je maakt, bijvoorbeeld over de vraag: wat wil ik nu onderzoeken? Wetenschap is niet waardevrij in die zin. Het evangelie zou moeten dienen als een kritische spiegel." Deze laatste opmerkingen bieden uitzicht op een gesprek waarin eerder de manier aan de orde komt waarop wetenschap wordt bedreven in relatie met evangelische waarden, dan op een discussie over formaliteiten. ●

Mariënburg 40 jaar een oproep aan u, de lezer

In 2023 viert de Mariënburgvereniging haar 40^e verjaardag. Zij is in 1983 opgericht naar aanleiding van het eerder verschenen document *Getuigen van de Geest die in ons leeft*. Niet alleen de naam is veranderd – we spreken nu kortweg van Mariënburg – ook de focus is verschoven. De vereniging begon als een protestbeweging die zich vooral kritisch richtte op de gang van zaken in de Kerk en pijnpunten ter sprake bracht om zo te proberen verandering te bewerkstelligen. Mariënburg kijkt nog steeds kritisch naar diezelfde Kerk. Maar zij wil ook (en vooral) nieuwe initiatieven signaleren en ondersteunen, zoals deze bijvoorbeeld in vele parochies en basisgemeentes zijn ontstaan. Zo willen we 40 jaar na oprichting nog altijd relevant en betekenisvol blijven.

Velen van u zullen een groot deel van deze 40 jaar hebben meebeleefd en meegemaakt.

Onze vraag aan u: heeft u nog ergens speciale herinneringen aan? Een bijzondere ontmoeting, een gebeurtenis die u altijd is bijgebleven, een ervaring die iets speciaals voor u betekent, vult u zelf maar verder in...

Heeft u zo'n speciale 'Mariënburg-herinnering' en wilt u die met andere leden en lezers delen? Schrijf deze dan op en stuur hem naar de redactie. Voor het oktobernummer schrijven we een artikel waarin we uw ervaringen en anekdotes willen verwerken.

Maximaal 300 woorden, vóór 15 juli insturen
Aan: redactie@marienburgvereniging.nl

Groeien in de krimp?

*Een relaas van de Haagse Dominicus,
'oecumenische geloofsgemeenschap voor nieuwe bezieling'*

Hoe ga je de toekomst tegemoet nu welhaast alle geloofsgemeenschappen krimpen? Als lezer ben je uitgenodigd mee te lopen met de route die de Haagse Dominicus momenteel gaat.

Een ouder echtpaar bezoekt voor het eerst ecclesia de Zijk in Arnhem. Op de vraag waarom ze déze ecclesia bezoeken luidt het antwoord: "Omdat de taal *daar* stil is blijven staan." 'Daar', dat is de gemeente waar de taal niet langer hun hart kan raken. Ze zijn er al een tijdje lossers van geraakt en uiteindelijk zijn ze afgehaakt. De vraag naar het 'waarom' die aan dit echtpaar werd gesteld, komt van twee leden van de Haagse Dominicus die eveneens en niet toevallig de Zijk bezoeken. Bij het vinden van antwoorden op de vraag hoe je te verhouden tot krimp, vergrijzing en ontgroening in gevestigde kerken én ecclesia's in de 'vrije ruimte', lijkt het verstandig ook elders je licht op te steken. Kunnen wij met onze taal en wijze van vierend bijeenkomen wél de harten van bezoekers raken? Het wordt tijd om antwoorden te vinden. Is 'de krimp' al een deel van het antwoord? Nee toch? Zonder terugblik naar je ontstaansgeschiedenis en een analyse van je huidige situatie komen toekomstplannen in de lucht te hangen. Ze zijn niet los van je lokale

context verkrijgbaar. We vragen ons af: welke idealen hadden we voor ogen? Wat heeft handen en voeten gekregen en wat bleef liggen?

Terugblik en huidige situatie

De Haagse Dominicus heeft zich, zoals meerdere geloofsgemeenschappen in de 'vrije ruimte', letterlijk losgezongen uit vaste 'in beton gegoten' vormen. Wij willen eigentijdse taal spreken die raakt, spiritueel gevoed worden vanuit vertrouwde spirituele bronnen én daarbuiten, want we zijn een oecumenische geloofsgemeenschap in de breedste zin van het woord. Uit enthousiasme over de liederen en teksten van met name Huub Oosterhuis, op lieddagen in Amsterdam inademend *ingezongen*, wilde het koor deze ook uitademend *uitzingen*. In de toenmalige r.-k. parochie bleek er nauwelijks ruimte voor. Dan maar iets nieuws beginnen! Na wat omzwervingen heeft het koor, samen met enthousiaste, oecumenisch gezinde medestanders, 13 jaar geleden de HD (Haagse Dominicus) opgericht,

gedragen door een bestuur, de stuurgroep liturgie, het koorbestuur en de leden, jaarlijks bijeengeroepen op de ledenvergadering. De kernwoorden van de HD zijn: verdiepen, inspireren, ontmoeten, verbinden. Twee vaste voorgangers en een ruime *pool* gastvoorgangers verzorgen met een voorbereidingsgroep de vieringen, die twee zondagen per maand worden gehouden in de kapel van buurt- en kerkhuis Bethel in Den Haag.

Missie en organisatie

In de missie van de HD staat dat “we ons bezinnen op actuele en fundamentele vragen van mens en samenleving. De bijbel wordt daarbij verstaan als richtinggevende bron van inspiratie, als tijd en plaats overstijgende uitdrukking van ervaringen van mensen.” Nevenactiviteiten zijn o.a. de werkgroep ‘Groene Dominicus’, de leesgroep, een filmgroep en maaltijdgroepen. Er is pastorale ondersteuning beschikbaar. Meerdere leden zijn maatschappelijk betrokken bij o.a. de vredesbeweging, voedselbank, vluchtelingenwerk. Kindernevendiensten zijn er niet meer. De bezoekers zijn vooral 55-plussers. Na de coronaperiode is het aantal bezoekers geslonken tot ongeveer 40, het koor van zo’n 30 leden niet meegerekend. Vieringen worden live uitgezonden.

De *livestream* mag rekenen op gemiddeld 60 kijkers, veelal op andere tijden dan waarop om 10.30 u wordt gevierd. De voortgaande krimp baart ons zorgen.

We zeggen tegen elkaar: “Wij hebben toch iets goeds in handen. Wat wij hier presenteren is de moeite waard!” Sluimert hier de hoop dat het met wat pr wel goedkomt, of teleurstelling dat we nog niet ontdekt zijn? Wat we van onszelf vinden, vinden anderen dat ook? Tijd voor een verkenning en dat doen we op maar liefst twee dagen, een ‘heidag’ (10 december 2022) en een voortgangsbijeenkomst (14 maart 2023).

Heidag

We nodigen twee buitenstaanders uit, die met een frisse blik naar ons kijken, blinde vlekken waarnemen, opmerken wat ‘vast’ zit en ideeën van elders aandragen. Dagvoorzitter is Alain Verheij (theoloog en schrijver onder meer bekend van het ‘theologisch elftal’ in dagblad *Trouw*). Een van onze gastvoorgangers, Juut Meijer, tot voor kort vaste voorganger bij de Amsterdamse Dominicus, is aanwezig namens 2 of 3 bijEEN. Bestuur, koorbestuur, dirigent, stuurgroep liturgie, twaalf in getal, stellen zich in de ochtend de vraag ‘wie we zijn en zouden willen zijn’, welke toekomstscenario’s verdedigbaar zijn, waar kansen liggen en waar mogelijke valkuilen liggen. In zijn inleiding merkt Alain op dat wanneer je op een verjaardag vertelt dat je bij een geloofsgemeenschap

hoort, dit net zo interessant of apart wordt gevonden als wanneer je zou meedelen dat je cricket speelt. Henk Baars, voorzitter van de HD, laat weten dat

hij in Lyon deelnam aan een Europees Congres van kleinere geloofsgemeenschappen uit zeven Europese landen. De situatie is vergelijkbaar met die in Nederland en “men gaat met elkaar door totdat het fysiek niet meer gaat.”

Wat een ontzuenderende start! Worden we even met de benen op de grond gezet? Het hindert de motivatie en positiviteit deze dag niet. Een ronde ‘wie zijn we?’ levert een hoge zelfwaardering op. Uiteraard ook zelfkritiek, verlangens en toekomstgerichte ideeën. Dat gaat dus over ‘wie we zouden willen zijn’.

*De Haagse Dominicus
heeft zich letterlijk
losgezongen uit vaste ‘in
beton gegoten’ vormen*

Alain stelt vast: “Ik hoor veel zelfbewustzijn en trots. Houdt dat vast!” Juut Meijer registreert dat iedereen die aan het woord komt er blijk van geeft zoveel van de HD te houden. We etiketteren onszelf als een plek voor religieuze ontroering, een plaats van reflectie en rust waar je inspiratie opdoet. Verhalen komen bij ons tot leven. De spiritualiteit in de liederen tilt ons op. Er is kracht in onze gemeenschap bij ervaringen van verdriet. Kritisch zijn we ook: op onze taal en themakeuze. Zijn deze niet te elitair? Is het ‘Oosterhuisrepertoire’ voor jongeren niet passé? We treden te weinig naar buiten. Staan we wel open voor zoekers en zieners? Er is sprake van *incrowd*. Het bezoekersaantal daalt en veel taken rusten op steeds dezelfde schouders. En... wie zit op ons te wachten? Dit vraagt in de middag om een aanzet voor drie mogelijke toekomstgerichte scenario’s:

Over vieren:

Er mogen best meer experimentele vieringen komen, minder voorspelbaar, puttend uit meerdere ‘bronnen’, ook op andere tijdstippen. Taal en liedkeuze behoeven aanpassing aan de groepen die we willen bereiken – en dan worden voornamelijk ‘jongeren’ genoemd. Betrek hen bij inhoud en vormgeving van vieringen.

Over maatschappelijke betrokkenheid:

We voelen ons maatschappelijk betrokken, maar bij vieringen over actuele thema’s nodigen we relevante organisaties nauwelijks uit. Waarom niet samen met hen de vieringen voorbereiden? Tijd om te verkennen wat we voor elkaar kunnen betekenen waarbij we denken aan o.a. vluchtelingenwerk, straatpastoraat, milieugroeperingen, vredesgroepen.

Over samenwerken of fuseren:

Eens per jaar vieren we gezamenlijk met de doopsgezinden. We zouden ons meer kunnen richten op gelijkgezinde regionale partners. Samenwerken betekent nog niet fuseren.

Bij alle toekomstscenario’s vinden we een communicatiestrategie van groot belang. Voor we daarmee aan de slag gaan krijgen we in de evaluatie van onze externe gasten mee:

- Wil je water? Graaf dan beter één bron diep uit dan tien minder diep. In het laatste geval geraak je niet aan water.
- Behoud aandacht voor het goede wat is opgebouwd: “Gooi niet zomaar weg wat je samen in je bestaan hebt verworven.”

Terugblikkend op onze kernwoorden ‘verdiepen, inspireren, ontmoeten, verbinden’ blijkt duidelijk dat de laatste twee te weinig aandacht hebben gekregen. We ontmoeten vooral elkaar. Onderschat niet het belang en de vruchten daarvan, maar het is naar binnen gericht. En: is onze taal stil blijven staan... niet aansprekend genoeg voor ‘jongeren’? Daaronder verstaan we de dan de leeftijdsgroep tussen 20 en 50 jaar oud!

“Wij hebben toch iets goeds in handen. Wat wij hier presenteren is de moeite waard!”

Voortgangsbijeenkomst

Met een rugzak vol ideeën en adviezen komen we 14 maart 2023 weer bijeen. Deze dag formuleren we opdrachten voor twee werkgroepen die aan de slag gaan. Belangrijk is dat we hier allemaal achter staan. Het onderwerp ‘fuseren of samenwerking’ is naar de achtergrond verdwenen. We zoomen in op vieren en communicatie. Door stickers te bevestigen op flipovers verschijnt in beeld wat ons het meest urgent lijkt.

Over vieren:

- één keer per maand een andersoortige viering, bijv. ‘het gesprek van de maand’ over een actueel thema met een spreker van buiten.
 - vieringen met een ‘preek van de leek’.
 - vieringen waarin meer ruimte is voor kunstuitingen.
 - vieringen met meer inbreng van bezoekers en ‘jongeren’.
 - aandacht voor taal en een gevarieerdere liedkeuze.
- De voor dit project uitgebreide stuurgroep liturgie gaat met deze suggesties aan de slag met plannen voor een breder vieringenaanbod.

Over communicatie:

Een externe communicatieadviseur wordt aange-trokken voor de periode van één jaar, om een com-

AANSPORING TOT OPSTAND IN HET AARTSBISDOM!

municatieplan op te stellen en er mede uitvoering aan te geven. Ontmoeten en verbinden, daar gaat het om. Hoe de doelgroepen te bereiken die nu nog onvoldoende in beeld zijn, waaronder maatschappelijke organisaties en jongeren? Kunnen we voor elkaar iets betekenen, eventueel op projectbasis? Het voor dit project uitgebreide bestuur gaat hier uitvoering aan geven.

‘Groeien in de krimp?’ kopt dit artikel. Vooralsnog investeert de Haagse Dominicus in deze poging. Daarbij vertrouwen we erop dat er schouders zijn om dit te dragen en dat wij met onze taal en wijze van vierend bijeenkomen harten kunnen raken. Is dit een poging om te overleven? Welnee! We zijn er nog steeds van overtuigd een verhaal toevertrouwd gekregen te hebben dat zingevend is voor mens en samenleving. Dit verhaal willen we levend en levendig houden.

Ad de Gruijter is voorganger en lid van de stuurgroep liturgie Haagse Dominicus

Voor meer informatie over genoemde gemeenschappen:
De Zijp: www.dezjp.nl
Haagse Dominicus:
www.haagsedomnicus.nl ●

Ongeruste katholieke gelovigen uit het aartsbisdom, en met name uit Twente, hebben bij de aartsbisschop bezwaar aangetekend tegen de komende maatregel van het bisdom, die de zondagse Woorden- en Communievieringen verbiedt welke in meerdere parochiekerken worden gehouden. Ook vanuit andere delen van het land zijn protestbrieven naar kardinaal Eijk gestuurd.

Op een duidelijke brief van Theo Leferink vanuit Twente antwoordt kardinaal Eijk dat deze maatregel is genomen om de eigenlijke Eucharistieviering, die “het hart van de Kerk” is, de ruimte te geven. Daar zouden de gelovigen op zondag heen moeten gaan. En de woord- en communiediensten staan dat in de weg. De brief van de kardinaal ademt formaliteit. Theologisch gezien zal zijn standpunt verantwoord zijn, maar hij legt zijn overtuiging niet aan de gelovigen ‘uit’, maar legt deze ‘op’. Dan ben je niet pastoraal bezig.

Jezus zou zich in zijn graf omdraaien, als hij daar nog in zou liggen. In zijn discussies met de Schriftgeleerden en Farizeeën heeft hij zo mooi gepleit voor de nuance: niet de wet afschaffen, maar ermee omgaan. Een kerkelijke regel is voor de gelovige een richtlijn in het leven, geen dwangmiddel. De huidige paus heeft dat begrepen, maar zijn kardinaal in Utrecht blijktbaar niet. Het lijkt er zelfs op dat hij niet van wijken weet en dat er in zijn bisdom een patstelling is ontstaan.

Wij als gemeenschap rond *Mariënborg Magazine* zijn genuanceerde denkers als het om kerkelijke discipline gaat. Hier is nu eens ruimte voor burgerlijke (gelovige?) ongehoorzaamheid, menen wij. Dit begrip kreeg vanaf 1954 algemene bekendheid na de actie van Rosa Parks. Zij weigerde in Montgomery als zwarte vrouw haar plaats in de bus af te staan aan een blanke, zoals de idiote wet van de staat Alabama toen voorschreef. Haar verzet tegen deze onrechtvaardige wetsbepaling werd bestraft, maar zij ging in beroep. De Supreme Court gaf haar gelijk; het was in strijd met haar grondrecht. Martin Luther King organiseerde bovendien de Montgomery Bus Boycot om dit onrecht te bestrijden. De buslijn ging bijna failliet en gaf toe.

Zo moeten gelovigen, vinden wij, de oekaze van kardinaal Eijk eenvoudig negeren. Als zij dit willen, moeten zij doorgaan met het houden van Woord- en Communievieringen in hun parochiekerk. De oekaze van de aartsbisschop is immers zo onredelijk dat die daarmee ook onzedelijk wordt. De Supreme Court in de hemel zal dit billijken.

Tom van den Beld
Erik Jurgens

“Door Maria naar Jezus”

– Lourdes revisited

In mijn leven speelt Maria een belangrijke rol. Ik werd geboren met een lichamelijke beperking. Toen ik drie jaar was overleed mijn vader. De laatste reis van mijn katholieke ouders ging naar Lourdes, waar mijn moeder de gelofte aflegde dat ze met mij terug zou keren als ik op mijn pootjes terecht zou zijn gekomen. Heel mijn jeugd heb ik geweten dat deze gelofte mijn leven begeleidde en daarmee ook kleurde. En de gelofte werd ingelost. Hoe kijk ik nu tegen deze Mariale spiritualiteit aan, hoe sta ik er in?

De wonderen van het leven

De Oostenrijkse schrijver van Joodse afkomst Stefan Zweig, publiceerde in 1904 voor de eerste maal zijn novelle *De wonderen van het leven*. Het is een indringend verhaal waarin de beeldvorming rond Maria van Nazaret, de moeder van Jezus, literair onder de loep wordt genomen.

Het verhaal (dat speelt in 1566) begint bij een schilderij in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal in Antwerpen, met een paneel waarop Maria is afgebeeld. Staande bij het schilderij wordt een schilder gevraagd een ontbrekend paneel te schilderen met een tweede afbeelding van Maria.

Gaandeweg het verhaal blijkt echter dat niet alleen de christelijke godsdiensttwist een belangrijke context vormt, maar dat juist de Joodse achtergrond van Maria essentieel is voor het verhaal. Die Joodse identiteit blijkt gaandeweg het verhaal ook een eigenschap van het door de tweede schilder gekozen model, Esther geheten, dat hij kiest om een paneel met Maria toe te voegen aan het nog onvoltooide schilderij. Esther blijkt eerder in haar leven aan een pogrom ontsnapt en een verborgen leven te leiden. *Du moment* dat haar Joodse identiteit bekend wordt en zij herkend wordt als het model, overleeft ze de volkswede niet. Met de kennis van nu is het voorspellend karakter van de novelle van Zweig huiveringwekkend. De Shoah wordt er als het ware symbolisch in voorafgebeeld.

Een uitdaging

Zweigs novelle illustreert de tragiek van christelijke beeldvorming rond Maria: de onthulling van de Joodse identiteit betekent immers niet alleen het einde van de Mariadevotie – het schilderij wordt in

*Maria maakt bij de
annunciatie duidelijk dat
er geen geloof is zonder
ontvankelijkheid en deemoed*

de beeldenstorm vernietigd door de massa – maar ook het levenseinde van een vrouw die in het levende heden de Joodse identiteit met Maria deelt. Wat we zien en bespreken als beeldvorming rond Maria, heeft in de historische werkelijkheid een impact op de veiligheid van een heel volk en zijn religie. De novelle van Zweig betekent een forse uitdaging. Natuurlijk, het is literair gezien een prachtig boek. En het is een novelle, geen polemisch essay. Maar er gaat een vraag van uit. Hoe serieus nemen christenen de Joodse identiteit van Maria als een gegeven van blijvende waarde? Nemen katholieken niet te snel de afslag naar haar status als moeder Gods? Ontnemen katholieken haar de Joodse identiteit? En, aan de zijde van de beeldenstormers: schrappen protestanten niet te snel haar betekenis omdat ze toch van minder belang is dan Christus die in het geloof centraal moet staan?

Prototype

“De contemplatieve hoofdstroom in de christelijke traditie heeft Maria steeds verstaan als prototype van mystieke omvorming” – aldus Kees Waayman in een voorwoord bij het boek *Weg van Maria* van de hand van Sanny Bruijns. In deze compacte zin wijst Waayman er allereerst op dat Maria in deze spirituele hoofdstroom als rolmodel wordt gezien: een prototype zelfs. In het Lucas-evangelie wordt Maria gekenschetst als ontvankelijk voor een heilsboodschap: dat zij zwanger is van de Messias Jezus. Aan deze ontvankelijkheid ligt een deugd ten grondslag: de deemoed.

In zijn voorwoord verwijst Waayman direct naar het domein waarop Maria voorbeeldig is: de mystieke omvorming. Die omvorming wordt christelijk verstaan als een combinatie van een actief en een passief proces. Het actieve proces heeft van doen met zich actief ontdoen van gehechtheid aan ‘de wereld’, een gehechtheid aan schepselen zonder dat deze verwijst naar de Schepper. Waayman gaat in zijn voorwoord in op de betekenis van Maria voor de spirituele en mystieke omvorming. Hij kiest een focus op de hogere vormen van christelijke spiritualiteit en mystiek. Ik zou daarenboven willen stellen dat Maria het prototype bij uitstek is voor iedere gelovige – niet enkel of primair voor een spirituele of mystieke voorhoede in het christendom. De vraag naar de betekenis van Maria is uiteindelijk niet enkel voor een kleine groep, maar voor alle christenen onontkoombaar en tevens uitermate belangrijk. Maria is immers de eerste gelovige en daarmee het rolmodel bij uitstek voor elke gelovige: ze vertrouwde de engel Gabriël op zijn woord en dus ook Gods boodschap voor haar. En Maria bleef haar zoon trouw tot onder diens kruis en daarna.

Scheefgroei

Iedere verwaarlozing van de vraag naar de betekenis van Maria heeft als consequentie dat er scheefgroei in geloof optreedt, en wel op verschillende wijzen. Maria maakt, ten eerste, bij de annunciatie duidelijk dat er geen geloof is zonder ontvankelijkheid en deemoed: christelijk geloof is niet mogelijk voor wie het ‘mij geschiede naar Uw Woord’ niet over zijn lippen krijgt. Waarachtig christelijk geloof veronderstelt namelijk dat de gelovige de hoogmoed achter zich laat en zijn afhankelijkheid van Gods uitgesproken liefde erkent. Hoogmoed, die tot uitdrukking komt in narcistische zelfgenoegzaamheid en egoïsme, blokkeert de fundamentele openheid voor God en Zijn genadige liefde.

Ten tweede maakt het Magnificat duidelijk dat Maria zelf een profetes is en door gelovigen in een uitgebalanceerde geloofshouding ook als zodanig geëerd (niet vereerd) moet worden. Maria maakt in het Magnificat, ten derde, duidelijk dat de messiaanse heilsverwachting ook een sociaal-ethisch element heeft: de omkering van maatschappelijke verhoudingen maakt inherent deel uit van haar geloof. Die omkering van macht en onmacht, van rijk en arm, hoort daarom ook door christenen opgenomen te worden als kernelement van het geloof.

Deze drie karakteristieken van Maria hangen alle drie nauw samen met haar Joods messianisme. Ten eerste is de hoogmoed die ten val komt een hoofdthema in de Joodse scheppingsverhalen. De Joodse profeten hebben ten tweede het 'materiaal' aangeleverd waaruit het Magnificat is opgebouwd en waaruit Maria haar profetische identiteit kon ontwikkelen. Ten derde maakt diezelfde profetische traditie duidelijk dat geloof zonder inzet voor gerechtigheid 'ijdel', leeg, is. De aandacht voor de personen van Maria en van Jezus, naar wie zij verwijst, kan niet los worden gezien van de 'zaak' waar Jezus voor stond: het Koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid.

Ik zou willen stellen dat Maria het prototype bij uitstek is voor iedere gelovige

Moeder Gods

Authentieke Mariadevotie kan mijns inziens deze drie Joodse trekken van Maria's geloof niet loochenen zonder te ontsporen. Wat dit betekent wordt duidelijk als we een blik werpen op het moederschap van Maria. Het moederschap van Maria werd door het concilie van Efese van 431 geduid als 'moeder Gods' met de nadruk op Gods. Het doel van deze formule van 'theotokos' was, anders dan veel mensen denken, paradoxaal genoeg niet primair om een uitspraak over Maria te doen, maar juist om een uitspraak te doen over de theologische status van haar Zoon, Jezus Christus. De theotokos-formule beoogde een discussie over de verhouding van God en mens in Jezus Christus te beslechten door kortweg aan te duiden dat Jezus als kind van Maria God was.

Het biologische en historische moederschap van Maria verdween op de achtergrond, nadat dit door Nestorius was ingezet in een theologische polemiek om de menselijke natuur van Jezus te benadrukken. Jezus zou volgens Nestorius slechts wat betreft zijn menselijke natuur gebaard zijn door Maria. De theotokos-formule drukte in reactie hierop uit dat Maria ook de goddelijke natuur van Christus

had gebaard. Het nestorianisme belastte eigenlijk het vrijelijk spreken over Jezus als mens, omdat het gevangen zat in een of-of-denken: Jezus zou ofwel God ofwel mens zijn. Het concilie zocht daarentegen een en-en-formule.

Niettemin werd in de bestrijding van het nestoriaanse of-of-denken juist een impliciete aanname van Nestorius overgenomen, namelijk dat de menselijke en de goddelijke natuur in Jezus Christus met elkaar concurreren. En zo raakte het vrijelijke spreken over Jezus als mens en Maria als zijn menselijke moeder theologisch belast.

Terwijl de volksdevotionele praktijk rond Maria als moeder van God een hoge vlucht zou nemen, werd de 'historisch-concrete' gestalte van het moederschap van Maria als messiaanse profetes die leefde in een Messias-verwachting, niet meer gethematiseerd; zo verdween de particuliere, Joodse gestalte van Maria en haar moederschap van haar Joodse Zoon uit beeld: er ontstond een desastreuze scheefgroei in de Mariale spiritualiteit.

Vorbij de scheefgroei

Na de Shoah is het meer dan ooit noodzakelijk geworden om de uitdaging van Zweig serieus te nemen en de Joodse wortels van het christelijk messianisme te blijven herbronnen – ook door deze elementen in de identiteit van Maria te herbronnen. Het spirituele motto van Lourdes 'Door Maria naar Jezus' biedt kansen te over om de onvoorwaardelijke aanvaarding van iedere kwetsbare mens gestalte te geven in een geloofsbeleving die profetisch opkomt voor de beschermwaardigheid van iedere gekwetste en gehandicapte mens. Dit is voor mij persoonlijk in Lourdes ook inderdaad ervaarbaar. De inherente waardigheid van ieder mens – die theologisch gefundeerd is in de menswording van God in Jezus – krijgt in Lourdes voor mij concreet gestalte in liefdevolle zorg waarin ieder tot zijn recht komt. ●

Mijn naam

Die nacht was het grasveld goudgroen en de maan deed de marmeren bomen als gloednieuwe zuilen rijzen in de geurige lucht en alles buiten trilde door het getjirp en gezoem van insecten. Ik lag in het gras, voelde boven mij immense verten opengaan en vroeg me af wat ik zou worden en waar ik zou zijn, en hoewel ik nauwelijks bestond, leek de grootse, met sterren bezaaide hemel even van mij en ik hoorde mijn naam als voor het eerst, hoorde hem zoals je wind hoort of regen, maar zwak en veraf alsof hij niet mij toebehoorde, maar de stilte van waaruit hij kwam en waarheen hij zou gaan.

Mark Strand

Gedichten eten,
Arbeiderspers Amsterdam – Antwerpen, 2006
gekozen en vertaald door
Wiljan van den Akker en Esther Jansma

Ten slotte

GELUKKIG ZIJN ZIJ DIE VERDRIET HEBBEN

Is deze tweede gelukkigprijzing (Mat. 5, 4) niet een soort *contradictio in terminis*? Alsof het een aanbeveling zou zijn voor een wat verdrietig leven. Want dan word je tenminste getroost en dat geeft dan inderdaad een beetje een gelukkig gevoel. Maar hiermee is lang niet alles gezegd, want een groot mensenkenner als Jezus houdt zich niet bezig met sentimentaliteiten.

Verdriet is een gemoedsbeweging die heel wezenlijk is voor een mens, en kent verschillende 'lagen'. Je kunt verdriet hebben om iets wat je zelf betreft, omdat je iets dierbaars, een stukje van jezelf kwijt ben geraakt. Dat kan best nogal ik-gericht zijn. Er is iets van je afgepakt.

Verdriet kan ook minder egocentrisch zijn. Als een van je kinderen iets naars overkomt, kun je als ouder daar heel verdrietig over zijn. Dan is er ook wel iets van jou afgepakt, maar tevens van iemand anders van wie je erg houdt. Je dochter of je zoon wil je toch alleen maar gelukkig zien.

Nog een stap verder gaat het verdriet dat je kunt hebben over onrecht of geweld dat ergens in de wereld gebeurt en dat jou kennelijk raakt. In je privéleven hoef je daar weinig last van te hebben, maar toch word je treurig van de berichten die je erover leest of hoort. Dat is al veel meer altruïstisch verdriet. Al deze vormen van treurnis geven aan dat je in staat bent je hart te laten spreken.

Verdriet hebben is een menselijke kwaliteit die helemaal bij ons hoort. Je zou kunnen zeggen dat de vaardigheid om verdrietig te zijn een mens compleet maakt. Terecht wordt dus gezegd: "gelukkig degene die verdriet heeft."

Maar er staat meer: "...want die zal getroost worden." Troosten betekent dan niet alleen maar een aai over de bol geven. Echte troost krijg je van een liefhebbende ander die laat zien dat zij of hij om jou geeft, voelt wat jij voelt. Twee diep menselijke gevoelens ontmoeten elkaar hier. Hier ontstaat het meest intense menselijk contact. Verdriet brengt geluk met zich mee, en zo kan iemand die verdriet heeft, gelukkig worden genoemd.

In onze tijd waarin je alles moet kunnen zeggen wat je vindt, wordt het bovenstaande nogal eens gezien als 'soft christelijk gepraat'. Dat is in de ogen van velen geen aanbeveling in een geïndividualiseerde samenleving waarin het IK centraal staat en verdedigd moet worden met onverbloemd zeggen waar je voor staat. Want krachtige taal is 'in'.

Maar als je nu eens zou beweren dat 'verdriet' en 'troost' juist behoren tot die krachtige taal? Spreken ze elkaar tegen of is het eerder zo dat er juist moed en karakter voor nodig zijn om je gevoelens, en dus ook je verdriet, gewoon te laten zien? En is het ook niet zo dat iemand werkelijk troosten van veel meer kracht getuigt dan iemand uitschelden of bedreigen? Dat laatste is gemakkelijk en zelfs laf, want je houdt jezelf buiten schot. En van empathie is daar niets te merken.

Jezus van Nazaret was een moedig man die niet de gemakkelijkste weg predikte. Zijn levensvisie was allerminst 'soft'. Zowel door verdriet toe te laten als door troost te bieden stel je je kwetsbaar op en dat is pas moedig. Het is de ultieme manier van je inleven in de ander.